

Diana Pungeršič

Milan Petek Levokov:
*Tako blizu, tako
daleč. Kratka ZF
proza.*

Pekel: Zavod Volosov hram, 2017.

Foto: Anadeja Smrčkar

Ne začne se najbolje. Otvoritvena zgodba *Selivci* je predvidljiva in ploska, predvsem pa bralcu, ki je pozabil na podnaslov *Kratka ZF proza*, ni povsem jasno, zakaj so selivci – ljudstvo, ki se jeseni kot race seli s severa na jug in spomladi nazaj na sever – mrzlokrvni in imajo luske. Lahko bi bili preprosto črnci, Sirci ali pa kar Romi, neko pred vojno bežeče ali preganjano ljudstvo, kajti njihove potrebe in čustvovanje, kot se izkaže v nadaljevanju, so identični našim. Seveda, smo znotraj žanra in zvezdni prah je nuja. Četudi se mu v nadaljevanju kakšna zgodba skoraj sterilno ogne in bi (kot *Selivci*) preživela tudi brez slehernega vesoljskega elementa. A večinsko zgodbe vendarle sledijo zakonitostim znanstvene fantastike; pomaknjene so v bolj ali manj oddaljeno prihodnost, v kateri Zemlja vstopi v Intergalaktično unijo, vesolje radovedne Zemljane mami z neštetimi planeti, ki jih lahko obiščejo oziroma z njih sprejemajo zunajzemeljske obiskovalce, tudi vesoljske ladje redno plujejo, časovni stroji sicer malo škripajo, a delujejo, resničnosti uspešno sobivajo, tu in tam se odpre reža, skozi katero je mogoč prehod v vzporedni svet, in ne nazadnje roboti uspešno kujejo

zaroto ... Na Zemlji ni več prijetno, življenjske razmere so slabe (revščina, bolezni, vojne) ali celo apokaliptične (jedrska katastrofa), tu bodisi sploh ni več živega bitja, bodisi po naših tleh marširajo le še vojaki, bodisi se morajo ljudje skrajnim podnebnim spremembam prilagoditi do take mere, kot izvemo v *Jutru*, sicer eni šibkejših zgodb, da denimo zamenjajo dan za noč, sicer bi jih sonce scvrlo.

V štiriindvajsetih zgodbah avtor skoraj izprazni znanstvenofantastično rekvizitarno in preigra najbolj klasične žanrske teme; obisk ali celo invazija Nezemljanov, zarota robotov zoper človeka, potovanje v času s pomočjo časovnega stroja, vzporedni svetovi, črne luknje, nesmrtnost oziroma reinkarnacija, neznani leteči predmeti, vesoljske ladje, umetna inteligenca, upravljanje z življenji ipd. In seveda je skok v prihodnost nujen predvsem zato, da bi lahko z galaktične perspektive zgodbe raziskale današnjost, izpostavile težave zdajšnjega človeka, prikazale naše odnose, etične in moralne precepe ter ne nazadnje opozorile na morebitne nadaljnje zaplete, ki jih prinaša naš razvoj. Vse po znanem receptu.

Že uvodoma se torej srečujemo s perečo temo – soočanje z begunci, tujci, drugimi in drugačnimi, a veliko bolje to temo avtorju uspe obdelati v eni najboljših zgodb zbirke *Čas je za Platona*, v kateri prepriča z domišljeno gradnjo z zasukom in idejno lucidnostjo. Za junakinjo postavi žensko in predvsem premore dober humor; smeje se nasprotnikom kontracepcije, nacionalistom, šovinom, intelektualcem, naivnežem, moškimi, birokraciji, našemu (slovenskemu) splošnemu občutku ogroženosti in majhnosti. Tudi v drugih zgodbah človekova (zla) narava ostaja nespremenjena, ne glede na “vesoljske” okoliščine; črni trg in korupcija cvetita v vseh časih in na vseh področjih, tudi pri obujanju mrtvih v življenje, potrošniška logika je lastna celo samemu Odrešeniku, človeški pohlep še ni izhlapel, za lastno korist je posameznik pripravljen žrtvovati tudi življenje zlatega Nezemljana, krvoločne razmere na Zemlji pa denimo posameznika silijo v prodajo lastne krvi, s katero sicer mastno služi (a zgodba *Diler* je kljub vsemu preveč predvidljiva). Kar nekaj zgodb se dotakne vladajočih lepotnih idealov in človekove neusahljive želje po večni mladosti; prileten možakar si tako privošči telo mačota, s katerim osvaja postavne mladenke – da je mera ironije in humorja polna – v prav tako najetih telesih, čeprav v isti sapi zgodba stopnjuje tudi tragiko, ko invalid najame telo hodečega, da lahko v njem konča svoje življenje. Zgodbe s časovnim strojem so zaradi že branih, videnih, slišanih neskončnih variacij na isto temo nemara avtorsko najtežji zalogaj, manj uspela v zbirki je tista s klišejskim neželenim časovnim preskokom in pristankom v prazgodovini.

Potem so tu še zgodbe z bolj filozofsko-religioznimi vsebinami, o nastanku sveta, človeka, obstoju Boga ... Ugotovitve niso posebej presunljive, se pa ob marsikateri utegnemo namuzniti. Denimo, Zemlja se nahaja v vesoljski riti, zveličani pa bodo navadni ljudje, politiki in duhovščina bodo morali na svoj vnebohod (v žanrskem imaginariju to dejanje ponazarjajo zlate krogle, ki ljudi ponesejo v vesoljsko večnost) počakati. Saj vemo, pri apokaliptični viziji sveta je več kot očitno, da nam vlada sam Hudič, preoblečen v Mesijo, naša usoda pa je bodisi v rokah nebeških kirurgov ali kakšnih nezrelih in objestnih (nemara zgolj zabave željnih) vesoljskih (najstniških) bogov/umetne intelligence/vesoljcev/Marsovcev, ki z nami, mornarji na podmornici, igrajo video igrice ...

Kdo smo v resnici? Smo res le igralci svojih življenj, ki se bojimo stopiti v temo (smrt)? In kaj se zgodi, ko prestopimo v vzporedni svet in v trenutku nismo več prepričani, ali živimo v svojem ali v vzporednem svetu? Levokov se v zgodbah loteva temeljnih vprašanj o izvoru in načinu obstoja in konca človeka, sveta in vesolja (kdo ali kaj nas je ustvaril, kaj je smisel našega bivanja, kaj se dogaja z našo svobodno voljo, kaj je rojstvo in kaj smrt, kako potujejo duše, od kod in zakaj zlo, ljubezen ...), pa tudi aktualnih etičnih vprašanj, povezanih s prenaseljenostjo, našim odnosom do narave, sočloveka, smrti in umiranja, tujcev, vere ... Sprašuje se tudi o (prihodnji) vlogi religije, države in njenih institucij v življenju posameznika. Vse to so vznemirljiva razmišljanja, iz katerih znanstvena fantastika izhaja, in v tem smislu zgodbe Levokova ne predstavljajo posebnega odklona, temveč so *hommage* klasičnim, kot v spremni besedi razmišlja tudi Maja Novak, ki nas seznani s podatkom, da beremo nekakšno avtorjevo antologijo: zgodbe so nastajale v daljšem časovnem obdobju, prve že v začetku devetdesetih let preteklega stoletja. Zdi se, da bi bil končni vtis zbirke boljši, če nekatere zgodbe ne bi imele predolge brade – že res, da so te spet v modi, a ne dolžine Kralja Matjaža. Nekaj bi odtehtala uvodna beseda namesto spremne, ali pa kar datacija posamezne zgodbe. Čeprav najbrž težava niti ni toliko v času nastanka zgodbe – *Profesionalec* iz devetdesetih je namreč ena boljših – kot v prečesavanju brade. S čimer bi odpadle tudi opazke o vremenarjih, ki nam o globalnem toplotnem segrevanju in klimatskih spremembah pridigajo iz klimatiziranih studiev, ali ironične aluzije na aktualnega predsednika države, “ki je trenutno zaseden, v nekem otroškem vrtcu mulariji pripoveduje pravljice in jih zabava ...”.

Zbirko in zgodbe rešuje humor. Pesnik in pisatelj Levokov je eden naših najbolj plodovitih avtorjev za otroke in odrasle, pa tudi eden redkih slovenskih sodobnih piscev humoresk; tudi to zbirko bi lahko natančneje

označili kot znanstvenofantastične humoreske. Vizija sveta res ni posebej svetla in prijetna, a to ne pomeni, da se je treba utapljati v pesimizmu in odpovedati humorju. Prosto po Chaplinu je veselje in nekaj svetlobnih let naskoka pač ravno pravšnja distanca za smeh ... Če se torej začne slabo, končni vtis vendarle ni tako klavrn. Bolno človeštvo bo res razjedel rak, božji kirurgi so mu lahko le še zašili trebuh, da v miru propade, do takrat pa naj se še malo trese ... od smeha. Nekaj ga bodo sprožile tudi zgodbe Levokova.